

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Kokkuvõte Euroopa Andmekaitseinspektori arvamusest küberkuritegevuse Budapesti konventsiooni teise lisaprotokolli üle peetavatel läbirääkimistel osalemise kohta

(Arvamuse täistekst on inglise, prantsuse ja saksa keeles Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu)

(2019/C 186/05)

5. veebruaril 2019 avaldas Euroopa Komisjon soovitus nõukogu otsuse kohta, millega antakse komisjonile luba osaleda ELi nimel läbirääkimistel küberkuritegevuse Budapesti konventsiooni teise lisaprotokolli üle. Soovituse lisas on esitatud nõukogu soovituslikud juhised protokollile läbirääkimiste pidamiseks. Protokollile eesmärk on parandada tavapärasest koostöökanalit ning kehtestada sätted õiguskaitsesutuste ja teenusosutajate piiriülese otsekoostöö võimaldamiseks, samuti sätted õiguskaitsesutuste piiriülese otsejuurdepääsu kohta andmetele.

Euroopa Andmekaitseinspektor tunnustab ja toetab aktiivselt Euroopa Komisjoni soovitusi, mille eesmärk on saada luba ELi nimel läbirääkimiste pidamiseks küberkuritegevuse konventsiooni teise lisaprotokolli üle. Nagu Euroopa Andmekaitseinspektor on korduvalt märkinud, vajab EL isikuandmete õiguskaitsesalastel eesmärkidel kolmandate riikidega jagamiseks jätkusuutlikke meetmeid, mis oleksid täielikult kooskõlas ELi aluslepingute ja põhiõiguste hartaga. Isegi riigisiseste juhtumite uurimisel puutuvad õiguskaitsesutused üha enam kokku piiriüleste olukordadega, kuna teavet säilitatakse elektrooniliselt kolmandas riigis. Taotluste kasvav hulk ja digitaalse teabe volatiilsus on pannud surve alla olemasolevatele koostöömudelitele, näiteks vastastikuse õigusabi lepingud. Euroopa Andmekaitseinspektor mõistab, et uurimisteks andmete hankimine on ametiasutuste jaoks võidujooks ajaga, ning toetab jõupingutusi töötada välja uusi koostöömudeleid, sealhulgas kolmandate riikidega tehtava koostöö kontekstis.

Selle arvamuse eesmärk on pakkuda konstruktiivseid ja objektiivseid nõuandeid ELi institutsioonidele, võttes arvesse, et nõukogu peab esitama oma juhised enne kõnealuse ulatusliku mõjuga ja keeruka ülesande alustamist. Euroopa Andmekaitseinspektor rõhutab vajadust tagada põhiõiguste täielik austamine, sealhulgas privaatsus ja andmekaitse. Ehkki Euroopa Andmekaitseinspektor tunnustab, et kolmanda riigiga sõlmitavas lepingus ei ole võimalik kasutada ELi õiguse termineid ja määratlusi täiesti identsena, peavad üksikisikute kaitsemeetmed olema selged ja tõhusad, et need vastaksid täielikult ELi esmastele õigusaktidele. Euroopa Liidu Kohus on viimastel aastatel rõhutanud andmekaitsepõhimõtteid, sealhulgas teabe õiglus, täpsus ja asjakohasus, sõltumatu järelevalve ning üksikisikute individuaalsed õigused. Neid põhimõtteid peavad eraettevõtete kõrval samavõrd järgima ka avaliku sektori asutused ning veelgi olulisemad on need kriminaaluurimisteks vajalike andmete tundlikkuse seisukohalt.

Paljud juba kavandatud kaitsemeetmed on kiiduväärt, kuid neid tuleks tugevdada. Euroopa Andmekaitseinspektor soovib teha läbirääkimisjuhistesse kolm peamist täiendust, et tagada vastavus põhiõiguste hartale ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 16:

- kavandatava protokollile kohustuslikkuse tagamine;
- üksikasjalike kaitsemeetmete lisamine, sealhulgas eesmärgi piiramise põhimõte, võttes arvesse võimalike allkirjutajate erinevat profiili ja asjaolu, et kõik neist ei pruugi olla isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni osalised ega olla sõlminud ELi ja USA raamlepinguga samaväärset lepingut;
- kõikide selliste sätete vaidlustamine, mis on seotud otsejuurdepääsuga andmetele.

Peale selle sisaldab arvamuse täiendavaid soovitusi läbirääkimisjuhiste parandamiseks ja selgitamiseks. Euroopa Andmekaitseinspektor on valmis andma institutsioonidele edasist nõu läbirääkimiste ajal ning enne protokollile lõplikku vormistamist.

1. SISSEJUHATUS JA TAUST

1. 17. aprillil 2018 avaldas komisjon kahest seadusandlikust ettepanekust koosneva paketi: ettepanek määruse kohta, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalasjades⁽¹⁾ (edaspidi „elektrooniliste tõendite ettepanek“), ning ettepanek direktiivi kohta, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta⁽²⁾. Euroopa Parlamendis on nende kahe ettepanekuga seotud töö pooleli, kuid Euroopa Liidu Nõukogu (nõukogu) on nende suhtes kokku leppinud üldises lähenemisviisis⁽³⁾.
2. 5. veebruaril 2019 võttis komisjon vastu kaks soovitus järgmiste õigusaktide kohta: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi, et sõlmida Euroopa Liidu (EL) ja Ameerika Ühendriikide (USA) vaheline rahvusvaheline leping, mis käsitleb piiriülest juurdepääsu elektroonilistele tõenditele kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö eesmärgil,⁽⁴⁾ ning nõukogu otsus, millega antakse komisjonile luba osaleda ELi nimel läbirääkimistel Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) teise lisaprotokollile üle⁽⁵⁾ (edaspidi „soovitus“). Esimesena nimetatud soovitus käsitleb Euroopa Andmekaitseinspektor eraldi arvamuses⁽⁶⁾. Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse kohaselt on läbirääkimised USAga ja läbirääkimised Euroopa Nõukogu tasandil aga tihedalt seotud.
3. Soovitus võeti vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 218 sätestatud menetluse alusel, mis on seotud ELi ja kolmandate riikide vahel sõlmitavate lepingutega. Selle soovitusena palub komisjon nõukogul nimetada end liidu läbirääkijaks, et pidada läbirääkimisi küberkuritegevuse Budapesti konventsiooni (CETS nr 185)⁽⁷⁾ teise lisaprotokollile üle kooskõlas soovitusel lisatud läbirääkimisjuhistega. Äärmiselt oluline on soovituselise lisa (edaspidi „lisa“), sest selles on sätestatud nõukogu soovituslikud juhised, mida komisjon peaks järgima protokollile üle läbirääkimiste pidamisel ELi nimel. Kui läbirääkimised on peetud, on lepingu sõlmimiseks vaja Euroopa Parlamendi nõusolekut läbiräägitud lepingu teksti suhtes, misjärel peab nõukogu vastu võtma otsuse lepingu sõlmimiseks. Euroopa Andmekaitseinspektor ootab, et temaga konsulteeritaks lepingu eelnõu teksti suhtes õigeaegselt kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 1.
4. Euroopa Andmekaitseinspektor väljendab heameelt asjaolu üle, et Euroopa Komisjon on temaga pärast soovituselise vastuvõtmise määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõike 1 alusel konsulteerinud. Samuti väljendab Euroopa Andmekaitseinspektor heameelt asjaolu üle, et soovituselise põhjenduses 8 on viidatud tema arvamusele. Andmekaitseinspektor juhib tähelepanu, et see arvamus ei piira võimalikke muid märkusi, mille ta võib esitada hilisemas etapis, võttes arvesse uut teavet, läbiräägitava protokollile eelnõu sätteid ja kolmandate riikide seadusandlike arengusuundumusi.

5. JÄRELDUSED

58. Euroopa Andmekaitseinspektor mõistab, et elektrooniliste tõendite kiire ja tulemuslik turvamine ja hankimine on õiguskaitseasutustele oluline. Andmekaitseinspektor pooldab elektroonilistele tõenditele piiriülese juurdepääsu saamise uuenduslike lähenemisviiside rakendamist ning selles valdkonnas esinevatele probleemidele lahenduste otsimist ELi tasandil. Võrreldes liikmesriikide sõlmitavate eraldiseisvate kahepoolsete lepingutega aitaks ELi tasandil läbiräägitud teine lisaprotokoll paremini alal hoida ELi andmekaitseraamistikuga tagatud kaitse taset ning kindlustada järjepideva kaitse kogu ELis. Seetõttu on selle arvamuse eesmärk pakkuda ELi institutsioonidele konstruktiivseid ja objektiivseid nõuandeid, samal ajal kui komisjon ootab nõukogult luba protokollile üle peetavatel läbirääkimistel osalemiseks.

⁽¹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalasjades, COM(2018) 225 final.

⁽²⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta, COM(2018) 226 final.

⁽³⁾ Kavandatava määruse suhtes võttis nõukogu üldise lähenemisviisi vastu 7. detsembril 2018: <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2018/12/07/regulation-on-cross-border-access-to-e-evidence-council-agrees-its-position/#>. Kavandatava direktiivi suhtes võttis nõukogu üldise lähenemisviisi vastu 8. märtsil 2018: <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2019/03/08/e-evidence-package-council-agrees-its-position-on-rules-to-appoint-legal-representatives-for-the-gathering-of-evidence/>.

⁽⁴⁾ Soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi, et sõlmida Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vaheline leping, mis käsitleb piiriülest juurdepääsu elektroonilistele tõenditele kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö eesmärgil, COM(2019) 70 final.

⁽⁵⁾ Soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba osaleda läbirääkimistel Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) teise lisaprotokollile üle, COM(2019) 71 final.

⁽⁶⁾ Euroopa Andmekaitseinspektori arvamus nr 2/2019 ELi ja USA vahelise piiriülest juurdepääsu elektroonilistele tõenditele käsitleva lepingu läbirääkimisvolituste kohta.

⁽⁷⁾ Konventsioon, mis käsitleb tõhusamat rahvusvahelist koostööd küberkuritegevuse ja elektrooniliste tõendite valdkonnas, Budapest, 23. november 2001 (CETS nr 185).

59. Euroopa Andmekaitseinspektor väljendab heameelt, et volituse eesmärk on tagada protokollis piisavad andmekaitsemeetmed.
60. Euroopa Andmekaitseinspektor esitab kavandatava protokolliga kohta kolm põhisoovitust, et tagada selle vastavus põhiõiguste hartale ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 16. Euroopa Andmekaitseinspektor soovib, et läbirääkimisjuhistes keskendutaks järgmisele:
- kavandatava protokolliga kohustuslikkuse tagamine;
  - üksikasjalike kaitsemeetmete lisamine, sealhulgas eesmärgi piiramise põhimõtte, võttes arvesse võimalike allakirjutajate erinevat profiili ja asjaolu, et kõik neist ei pruugi olla isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni osalised ega olla sõlminud ELi ja USA raamlepinguga samaväärset lepingut;
  - kõikide selliste sätete vaidlustamine, mis on seotud otsejuurdepääsuga andmetele.
61. Lisaks nendele üldistele soovitudele käsitleb Euroopa Andmekaitseinspektor käesolevas arvamuses esitatud soovitudes ja märkustes järgmisi konkreetseid aspekte:
- nõukogu otsuse õiguslik alus;
  - andmete edasisaatmine kolmandate riikide pädevate asutuste poolt;
  - andmesubjektide õigused, eeskätt õigus teabele ja õigus tutvuda andmetega;
  - sõltumatu ametiasutuse tehtav kontroll;
  - õiguskaitse kohtu- ja haldusmenetluste teel;
  - kavandatava protokolliga hõlmatud kuriteod ja isikuandmete kategooriad;
  - konkreetseid kaitsemeetmeid, millega tagatakse edastatud andmete piisav turvalisuse tase;
  - konkreetseid kaitsemeetmeid privileegide ja immuuniteetidega kaitstud andmete jaoks;
  - erakorraline vastastikune abi;
  - otsekoostöö puhul isikuandmete edastamine, andmete määratlus ja liigid, muude ametiasutuste osalus, elektrooniliste tõendite esitamise määrase saanud teenuseosutajate võimalus määrus konkreetsetel põhjustel vaidlustada;
  - võimalus peatada protokolliga kohaldamine selle sätete rikkumise korral ning see läbi vaadata.
62. Euroopa Andmekaitseinspektor on valmis abistama komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamenti nõuannetega ka selle protsessi edasistes etappides. Selles arvamuses esitatud märkused ei piira võimalikke muid märkusi, mille Euroopa Andmekaitseinspektor võib esitada lisaküsimuste tekkimisel ja lisateabe saamisel. Euroopa Andmekaitseinspektor ootab, et temaga konsulteeritaks protokolliga eelnõu sätete osas enne selle lõplikku vormistamist.

Brüssel, 2. aprill 2019

Giovanni BUTTARELLI
Euroopa Andmekaitseinspektor